Et õpilased üldse kuulaksid

Mina ei käsitle tunnis ainult programmis ettenähtut, vaid vestlen ja arutlen õpilastega eri teemadel. Aga kõigepealt on vaja, et nad sind kuulaksid. Vahel õnnestub see paremini, vahel halvemini. Tund pole õppimine ja õpetamine, vaid vastastikune kasvatamine.

Kõik öeldu ei jõua kohe ja kõigile kohale. Mõnikord toimub see alles aastate pärast. Mulle on tunnis olulised ootamatud olukorrad ning nendest tulenevad seosed. Siis on võimalik, et sünnib midagi sellist, mis jääb õpilastele pikaks ajaks meelde. Aga reageerima pead kiirelt ja meeldejäävalt, miks mitte ka lõbusalt.

Kutsusin kord füüsikatunnis kaks õpilast tahvli juurde võistu ülesannet lahendama. Ühe õpilase nimi oli Tõnisson ja teise nimi Parve. Tõnisson sai tööga varem valmis. Küsisin siis õpilastelt, mis selles olukorras huvitavat on. Üks tabas ära ning ütles, et Lutsu „Kevades" lasi Tõnisson ju parve põhja. Üksmeelne naer täitis klassiruumi.

Teine lugu. Selgitan Lenzi reeglit. Näitan sellega seoses katset, kus niidi otsas ripub alumiiniumrõngas. Kui sellele lähendada magnet, läheb rõngas eest ära. Kui tõmmata magnetit eemale, tuleb rõngas järele. Küsin: „Mida on katsel ühist Anton Hansen Tammsaarega?" Iseenesest absurdne küsimus, ometi sai üks leidlik asjale pihta ja vastas: „Aga Tammsaare ütles ju kunagi: „Naine on nagu vari. Ajad teda taga, jookseb ta eest ära. Kui sa taga ei aja, jookseb ta sulle järele.""

Olen märganud, et alati ei pea kõike otse ütlema, vaid palju paremini mõjuvad mõistulood, aga ka need, kus selgitus on piltlik või ridade vahel. Näiteks järgmine lugu ajast.

Õpilane küsis: „Mis on igavik?" – „Seda on väga raske selgitada, kuid ma püüan," vastas õpetaja. „Kujuta ette, et meres on kalju kilomeeter lai, kilomeeter pikk ja kilomeeter kõrge. Ja et iga tuhande aasta järel lendab kaljule kotkas ja pühib korra nokaga. Kui kalju on sellest pühkimisest ära kulunud, on möödas igaviku üks silmapilk."

Heiki Raudla,
VMG füüsika- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja

Füüsikust sai poliitiline dinosaurus

Ülo Tikk

Viljandi Maagümnaasiumi ühiskonnaõpetuse ja füüsika õpetaja Heiki Raudla sukeldus poliitikasse laulva revolutsiooni päevil muinsuskaitse kaudu. Kuulub praegugi Viljandi linna volikogusse, oli nõukogude aja lõpul Viljandi linnapea ja 1992–1995 riigikogu liige. On töötanud Sakala arvamustoimetaja ja siseministri nõunikuna. Peab end poliitiliseks dinosauruseks.

Heiki Raudla – kolleegide kinnitusel värvikas ja teravmeelne õpetaja, kelle tunnid vaimustavad õpilasi.
Foto erakogust

Kuidas sattusite ühiskonnaõpetusega tegelema?

„Ühiskonnaõpetust õpetama sattusin juhuslikult. Kui VII riigikogu aeg 1995. aastal lõppes, sai minust Sakala arvamustoimetaja. Jakobsonikooli direktor Tarmo Loodus pöördus minu poole palvega hakata ühiskonnaõpetuse tunde andma. Lubasin, aga siis selgus, et pole õpikut, mille järgi õpetada. Kirjutasin siis midagi õpikulaadset kokku, nimeks panin „Kodanik ja riik". Tarmo Loodus andis omalt poolt ideid, tegi parandusi ja kujundas. Kuidagi saime trükkimiseks vajaliku raha kokku ja siis hakkasime raamatut üle Eesti soovijatele saatma.

Tänapäeva õpilased on julgemad, suhtlemisel vabamad ning informeeritumad, kui olime meie omal ajal. Vahel tundub, et infot on liigagi palju, ei osata olulist tabada. Küsitakse ka igasuguste meediaskandaalide ja -mullide kohta. Osale pakub huvi ka poliitika tagatuba, värvikad isikud ja lõbus-kurvad juhtumid. Neid kommenteerides ei pea alati otse ütlema, et jätta õpilasele mõtlemisruumi."

Olete koostanud muudki ühiskonnaõpetuse metoodilist kirjavara. Milline on olnud tagasiside?

„„Kodanik ja riik" (1996) osutus üsna populaarseks. 2002. a tuli välja anda uus ja parandatud trükk nimega „Kodaniku raamat". Rahaga toetas siseministeerium, kirjastas Eesti Vabaharidusliit. Varsti polnud sedagi enam võimalik hankida. 2007. a ilmus tänu Euroopa Parlamendi saadiku Tunne Kelami büroo abile ja Euroopa Rahvapartei ning Euroopa Demokraatide saadikurühma rahatoele „Kodaniku raamatu" uus parandatud ja täiendatud väljaanne.

2002. a ilmutasin raamatu „Edgari poja memuaarid" (mu isa nimi on Edgar). Ka see võiks aidata lähimineviku poliitilisi sündmusi ja nende tagamaid mõista. Panin sinna 155 poliitilist karikatuuri Eesti elust, juurde võib lugeda tolleaegset tausta.

Karikatuuridega alustasin juba keskkoolis. Tartus asutasime ühenduse NAKS ja tegime näitusi. Enamik karikatuure olid poliitilised. Hiljem saatsime neid ka ajalehtedele."

Olete õpetanud nii gümnaasiumis kui ka kutsekoolis. Kui erinevad on seal õpilaste teadmised, eluhoiakud, õpitahe?

„Viljandi Ühendatud Kutsekeskkoolis on mu ametinimetus arendusdirektor, lisaks annan füüsika ja ühiskonnaõpetuse tunde nii seal kui ka Viljandi Maagümnaasiumis. Õpitahe, just üldainetes, on gümnaasiumis loomulikult suurem. Laiem on ka gümnaasiumiõpilaste silmaring, suurem lugemus ja huvi maailma vastu. Elu praktilistes asjades oskavad kutsekooliõpilased aga üsna kenasti kaasa rääkida. Iga tunni algul esitavad õpilased mulle küsimusi Eesti elu ja poliitika kohta. Ütlen vahel: „Olen üks suur kõrv, küsige ja tümitage. Kõige parem küsimus on selline, millele ma vastata ei oska."

Praegused õpilased mõtlevad rohkem tulevikule ja karjäärile kui minu põlvkond. Aga ma ei ütleks, et praegu on raskem õpetada kui 20–30 aastat tagasi. Ma ei kirjutanud siis ühtegi märkust, ei viinud kedagi direktori juurde ega tee seda ka praegu."

Räägitakse, et koostate ka Sakala kalendrit. Kuidas selle töö köögipool välja näeb?

„Sakala kalender on omaette väljaanne. Esimene selle nimega kalender ilmus 1879. a. Ado Reinvald pani kokku ja Jakobson vaatas üle. See oli mahukas kultuurkirjanduslik väljaanne, mis hiljem muutus õhukeseks kommertsväljaandeks ja 1940. a lõpetas ilmumise hoopis. 1989. a tekkis mul koos Maria Teiverlauriga mõte hakata kalendrit uuesti välja andma. Rahaga aitas väikeettevõte Reart, kaasa lõid Ülo Stöör, Linda Sarapuu, Ants Salum jt. See on läbilõhki Viljandimaaga seotud.

Praegu on tegemisel 20. kalender. Kokku tuleb seda panna aasta läbi, mõelda välja teemad, otsida kirjutajad jne. Viimastel aastatel pakuvad inimesed üsna tihti ise artikleid. Kogu ilmumise aja jooksul on kirjatükke saatnud üle 170 inimese ja 19 kalendri kogumaht on ligi 2500 lehekülge. Suur abi on Viljandi muuseumist. Lugejaid paistab samuti jätkuvat, 50–60 kalendrit rändab igal aastal ka välismaale. Juba augustis tuleb mõni tänaval vastu ja küsib, millal kalender trükist tuleb.

Mõni kalendri lugu on viinud raamatuni: näiteks „August Maramaa aeg" (2004), „Edmund Valtman, eestlane, kes võitis Pulitzeri" (2006). Igas kalendris on kogutud ja tõlgitud aforisme. Nendestki on kasvanud välja mitu aforismikogumikku."

Mis on ilmumas ja tegemisel?

„Kevadel peaks ilmuma kogumik „Kuldsed lood", tegelen 2009. a kalendriga ja kogun materjali Pilistvere kihelkonnaraamatu jaoks."

VIIVI RAUDSEPP,
Viljandi Maagümnaasiumi õppealajuhataja:

„Kui 1976. a kasvas põhikool Viljandi 4. Keskkooliks, tuli naaberkoolist meile üle värvikas ja teravmeelne füüsikaõpetaja Heiki Raudla. Ta oskas füüsika elulähedaste näidetega isegi tütarlastele selgeks teha. Meie klassile ta tunde ei andnud ja olime tema pärast paralleelklassi peale kadedad.

Õpetaja Raudla sära pole senini kadunud. Lapsed on tema ühiskonnaõpetuse tundidest vaimustuses. Ikkagi suurte praktiliste poliitiliste kogemustega õpetaja."

Seminaril Itaalias

2007. a septembris alustas Türi Gümnaasium Comeniuse koostööprojekti kahe Itaalia, ühe Poola ja ühe Kreeka kooliga Projekt kannab nime S.M.I.L.E (*Science and Mathematics Interactive Learning – a lifelong journey*). Ainepõhine projekt keskendub matemaatika ja loodusainete interaktiivsele õppimisele ja õpetamisele. Eesmärk on populariseerida matemaatikat ja loodusaineid ning võrrelda eri riikide riiklikke õppekavasid.

25.–28. veebruarini toimus projekti raames esimene töötuba Itaalias, kus meie kooli õpetajaid võõrustasid Stefanini ja Coletti põhikool. Eestit esindasid allakirjutanu ja Kristel Vahtra Türi Gümnaasiumist.

Esimeses töötoas tutvuti projektist osavõtvate koolide õppekavadega ning tehti kokkuvõtteid projekti esimesest etapist. Igas projektis osalevas koolis läbi viidud uurimuses selgitati välja, kuidas ja kui palju õpivad õpilased matemaatikat ja loodusaineid, millised teemad valmistavad enim raskusi, millised meeldivad ning milliseid õpetamismeetodeid õpilased õppetöös eelistavad. Koolide meeskonnad tutvustasid ka oma riigi matemaatika ja loodusainete õppekavasid ning uurimuse tulemusi.

Õppekavad on üldjoontes sarnased. Kõige rohkem meeldib õpilastele kehaline kasvatus (igas riigis), raskeimaks peetakse matemaatikat. Sarnased on ka teemad, mida õpilased eelistavad või raskeks peavad. Suurem erinevus on õppetöö korralduses ja meetodites. Itaalia, Kreeka ja Eesti kooli õpilased eelistavad õpikut ja õpetaja suulist selgitust kogu klassile, Poola õpilased õuesõpet. Poola koolis kasutatakse õuesõpet palju.

Teisel päeval jagasid viie kooli õpetajad matemaatika ja loodusainete õpetamise kogemusi. Tutvustasime õpiprogramme ja Interneti-põhiseid materjale. Itaallased kirjeldasid detailselt katseid (nt looduslike vahendite abil loodud energiaallikas, kasutades selleks sidrunit ja tomatit) õppeprotsessis. Kreeklased eelistavad traditsioonilist õppimist-õpetamist.

Kolmandal päeval pöörati tähelepanu projektipõhise tegevuse planeerimisele lähtuvalt uurimistulemustest. Järgmise sammuna on kavas võrrelda konkreetse teema õpetamist, kasutades selleks erinevaid meetodeid ja IKT-vahendeid.

Järgmine töötuba toimub mai keskel Eestis, võõrustab Türi Gümnaasium. Projekti kohta saab täiendavat infot veebiaadressil http://tyrigy.tyri.ee/Comenius.

LAINE ALUOJA,
projekti S.M.I.L.E koordinaator Eestis

Nädalavahetus Oslos

Tiina Erala,
Sõmeru Põhikool

29.02.–2.03. toimus Oslos programmi „Sõpruskoolid Euroopas" / eTwinning" professionaalse arengu töötuba. Osales üle 90 õpetaja Euroopa 20 riigist, Eestist Merike Sikk Kadrina Keskkoolist ja siinkirjutaja.

Võõrustas Nesoddeni Keskkool Oslo lähistelt. Arvutistamisega alustati seal 1998. aastal, 2001. aastast on sülearvutiga varustatud kooli kõik 740 õpilast ja sadakond töötajat.

IT-paradiis

Koolis on väga hästi toimiv juhtmeteta intranet. Saime meiegi seda kogeda – kõigile, kel oma sülearvutit kaasas polnud, jagati need enne töötuba välja. Kui klassiruumis juhtme seina torkasid, olidki *online*. Kui kellelgi mingid tõrked tekkisid, olid spetsialistid varmad appi tulema. Kooli poolt oli korralduskomitees 18 inimest!

Nesoddeni Keskkoolil on kuus põhisuunda: põhiharidus ülikooli astumiseks, kunst ja disain, elektriinsenerid, tervishoid ja sotsiaaltöö, meedia ja kommunikatsioon, erivajadustega õpilased. Saime omal valikul tunde külastada. Mina valisin meedia ja kommunikatsiooni eriala. Klassiruumis istusid noormehed-neiud tavaliste arvutite taga, nokitsedes mingi helilõigu kallal. Kursus hõlmab nii raadio- kui ka teletööd, reklaami ja filmi. Meile näidati sealsamas üht õpilaste tehtud lühifilmi, mille sisuks poiste konflikt ja kaklus – palju suuri plaane, meisterlik kaameratöö. Seinal olid noorte kujundatud reklaamplakatid.

Kool oli üks esimesi Norras, kes hakkas kasutama „It's learning" keskkonda, mis on meie e-kooli analoog. Lisaks hinnetele ja igapäevase koolitöö arvestusele, on seal üleval ka nädala-, veerandi- ja poolaastaplaanid. Võimalik on teha *online*-kontrolltöid, mille hinded arvuti välja arvestab ja tulemused päevikusse kannab. Lõpueksameid tehes võib õpilane kasutada kooliaja jooksul arvutisse talletatud materjali.

Ettekanded ja töötoad

Esimesel plenaaristungil rääkis Norra andmekaitsespetsialist Ove Skara koolide kampaaniast „You decide...", mille käigus valmisid õpilaste lavastatud videod noorte riskikäitumisest Internetis. Neid saab vaadata aadressil www.dubestemmer.no. Norra Ülikooli õpetajahariduse programmi juures tegutsev Kjell Atle Halvorsen rääkis infotehnoloogia kasutamisest koolis.

Norra kolleegid jagasid oma parimaid kogemusi paralleelselt neljas õpitoas. Nagu ikka taolistes töötubades, tekkis paari-kolme tunni möödudes tunne, et seda kõike on liiga palju. Tänaseks on mul välja settinud paar soovitust, kuhu võiks uurimakatsetama minna ja kust võiks midagi põnevat leida:

- www.slideshare.net/jaoverla – eTwinning – kuidas Internetti targalt kasutada;
- http://www.teachertube.com/ – videod tundides kasutamiseks;
- www.mindomo.com – *online mind mapping tool*;
- www.netvibes.com – info enda juurde kutsumine läbi Interneti.

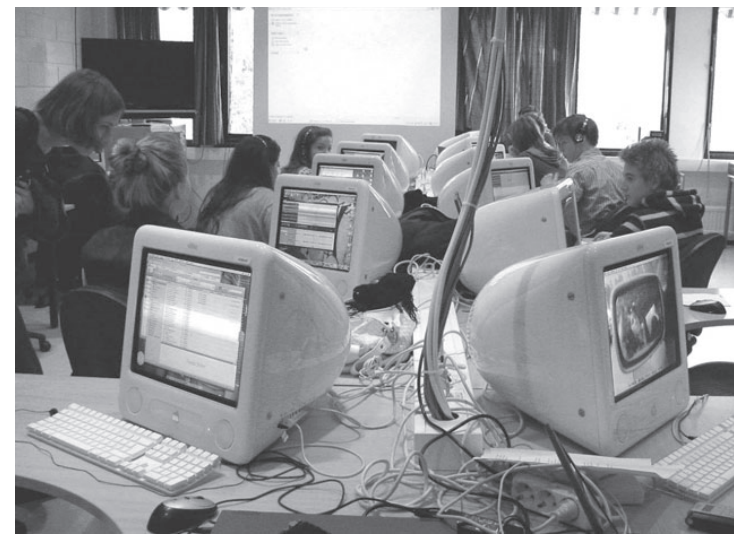

Oslo Nesoddeni Keskkool on tõeline IT-paradiis.
Autori foto

Töötuba lõppes õpetaja Inge Eidsvagi emotsionaalse ettekandega õpetaja mitmepalgelisest rollist koolis. Tema kuulamine oli pärast kaht päeva IT-tulevärki tõeline nauding. Ta ei kasutanud arvutit ega esitlustehnikat, vaid lihtsalt arutles selle üle, kas õpetaja on kunstnik, bürokraat, treener või keegi muu, ning pälvis tulise aplausi.

Imekaunis Norra

Laupäeva õhtul ootas meid metsamatk ja õhtusöök saami telgis, pühapäeva pärastlõunal Oslo-ekskursioon. Norra on imekaunis!